

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Єременко Олександр Михайлович</i> ГІПОТЕТИЧНА МОЖЛИВІСТЬ МІСТИЧНОГО КОМУНІЗМУ	326
<i>Смазнова Ірина Сергіївна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМУ ФІЛОСОФІЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕДІАПРАКТИК.	328
<i>Капустіна Надія Борисівна</i> РЕКЛАМА У МАС-МЕДІА: ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	331
<i>Сумарокова Людмила Миколаївна</i> «ЦІННОСТІ» ТА «ІНТЕРЕСИ» В СУЧАСНИХ АРГУМЕНТАТИВНИХ ПРАКТИКАХ	335
<i>Крижановська Тетяна Олександрівна</i> КОНЦЕПТ САМОСТІ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ТРАНСЦЕНДЕНТАЛІЗМІ.	338
<i>Токар Людмила Вікторівна</i> ПРОБЛЕМА ОЦІНКИ РІВНЯ АБДУКТИВНОГО МИСЛЕННЯ КАНДИДАТІВ ПІД ЧАС ТЕСТУ НА КОГНІТИВНІ ЗДІБНОСТІ.	342
<i>Польовий Святослав Сергійович</i> НАРАТИВ ЯК ФОРМА ВЛАДИ.	345
<i>Максимчук Діна Дмитрівна</i> ЗАЛЕЖНІСТЬ ТА САМОДОСТАТНІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ КАТЕГОРІЇ.	348
<i>Скриннік Руслан Алізамінович</i> ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС У КОНТЕКСТІ СВІТ-СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ	351
СЕКЦІЯ 18. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	
<i>Кормич Людмила Іванівна, Кормич Анатолій Іванович</i> ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ ЯК ДЕМОКРАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ УЧАСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: МОЖЛИВОСТІ І ЗАСТЕРЕЖЕННЯ	355
<i>Вітман Костянтин Миколайович, Капсамун Олег Георгійович</i> СТРАТЕГІЯ «ЗВОРОТНОГО КІСІНДЖЕРА» В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ КОНФРОНТАЦІЇ: ГЕОПОЛІТИЧНА ДИЛЕМА США	358
<i>Мамонтова Елла Вікторівна</i> СЕМІОТИКА ЯК АКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ У ДОБУ ГІБРИДНИХ ВІЙН.	361
<i>Завгородня Юлія Володимирівна</i> ПОЛІТИКА ЗАХИСТУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТЬ	363
<i>Козьмич Альона Віталіївна</i> ВИМУШЕНИЙ ЦИФРОВИЙ АВТОРИТАРИЗМ ЯК БЕЗПЕКОВИЙ ВИКЛИК В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	366
<i>Краснопольська Тетяна Миколаївна, Каприця Роман Олександрович</i> РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ)	368
<i>Сушко Анатолій Іванович</i> ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	371
<i>Лисянський Павло Леонідович</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ БЕЗПЕЦІ ДЕМОКРАТІЇ	373
<i>Железков Андрій Іванович</i> СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗА РІЗНИХ ВИДІВ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ.	377
СЕКЦІЯ 19. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	
<i>Яковлев Денис Вікторович</i> ПОЛІТИЧНА ПРОПАГАНДА ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЧАС: МІФОЛОГІЯ МАЙБУТНЬОГО.	380

Суб'єкт – це не тільки сутність, про яку розповідається, але й оповідач свого буття. Соціальні дискурси значною мірою пишуть сценарій життя людини, однак у неї залишається можливість критичної рефлексії й переписування цих сценаріїв. У цьому й полягає діалектика влади й свободи, де влада прагне назавжди закріпити нас у тексті своєї ідеології, а свобода вимагає вміння читати цей текст між рядками. Філософія дає необхідні інструменти для розвіяння чар нав'язаних наративів і, як мінімум, собі авторство власної історії, навіть усвідомлюючи умовність будь-якого авторства. Більш того, якщо піти далі, людина може і взагалі вийти за межі будь-яких наративів, відкривши можливість аутентичного існування. Таким чином, дослідження наративу як форми влади не лише викриває механізми підпорядкування, але й вказує шляхи до емансипації суб'єкта завдяки осмисленню та зверненню до буття як такого.

Список використаних джерел:

1. Althusser L. *Idéologie et appareils idéologiques d'État* (Notes pour une recherche). *La Pensée*. 1970. No. 151. P. 3–38.
2. Benjamin W. *Theses on the Philosophy of History* / transl. by H. Zohn. *Illuminations* / ed. by H. Arendt. New York : Schocken Books, 1968. 288 p.
3. Foucault M. *Surveiller et punir. Naissance de la prison*. Paris : Gallimard, 2013. 354 p.
4. Foucault M., Prado P. W., Routhier F. *La vérité et les formes juridiques*. Chimères. *Revue des schizoanalyses*. 1990. No. 10. P. 8–28. URL: <https://doi.org/10.3406/chime.1990.1729>
5. Heidegger M. *Sein und Zeit*. Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1967. 437 p.

Ключові слова: наратив, влада, ідеологія, суб'єктність, інтерпеляція, культурна гегемонія, аутентичність.

Keywords: narrative, power, ideology, subjectivity, interpellation, cultural hegemony, authenticity.

Максимчук Діна Дмитрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри філософії*

ЗАЛЕЖНІСТЬ ТА САМОДОСТАТНІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ КАТЕГОРІЇ

Категорії залежності та самодостатності відіграють ключову роль у філософсько-антропологічному осмисленні природи людини. Вони не лише дозволяють розкрити фундаментальні аспекти людського існування, а й відображають суперечливу діалектику буття особистості у світі. Людина завжди перебуває у складному взаємозв'язку із соціальним, природним і трансцендентним контекстом, у якому поєднуються прагнення до автономії з фактичною включеністю в

численні системи залежностей. Цей текст має на меті дослідити концептуальне значення залежності й самодостатності в антропологічному вимірі, спираючись на філософські розвідки – від античності до сучасності.

Першим необхідно розглянути залежність як онтологічну та соціальну категорії. Починаючи з представників античної філософської думки: Платон який у діалозі «Держава» стверджує, що «...кожен з нас не є сам собі достатній, але потребує багатьох» [7, с. 60]; Аристотель у свою чергу, наголошує, що «... людина за природою є істота політична» [1, с. 13], отже її буття передбачає співжиття й взаємозалежність.

Таким чином Аристотель підкреслює що лише в суспільстві людина може повністю розкрити свою природу. Це свідчить про глибоку соціальну природу людини, яка реалізується лише у цій самій спільноті.

У християнській традиції Августин Блаженний підкреслює, що серце людини «... неспокійне, доки не спочине в Тобі» [2, с.7], вказуючи на глибоку духовну залежність від Творця, таким чином вказуючи на метафізичну залежність особистості.

Новочасна філософія, зокрема у Гоббса тлумачить залежність як передумову безпеки: «... без держави життя людини є самотнє, бідне, огідне, жорстоке і коротке» [4, с. 152]. Руссо натомість, вбачає в соціальній залежності джерело морального занепаду, стверджуючи, що «... людина народжується вільною, а всюди у кайданах» [8, с. 7]. У даному контексті ми вбачаємо, що Руссо критикує соціальні зв'язки які спотворюють первинну свободу особистості тоді як Гоббс бачить у залежності між людьми необхідність для виживання і порядку.

Таким чином залежність як онтологічна і соціальна категорія розкриває фундаментальну взаємозумовленість людського існування з іншими людьми, спільнотою та вищими силами. Вона не зводиться лише до зовнішніх обставин, а є сутнісною характеристикою людської природи. Людина не може існувати ізольовано – її ідентичність, безпека, моральність та духовне самовизначення формуються у просторі взаємозв'язків. Отже, залежність є не виявом слабкості, а передумовою для становлення особистості та її соціальної реалізації.

Наступним варто виокремити самодостатність як ідеал автономії. Розглянемо деякі позиції щодо цього представлені у цитатах видатних філософів різного часу. Зокрема стойкі вважали, що мудрець є самодостатнім: «... людина повинна жити відповідно до природи – і цього достатньо» [9, с. 45]. Епіктет наголошував: «Не те турбує нас що відбувається, а наше ставлення до цього» [10, с. 95]. Тоді як І. Кант визначає моральну автономію як здатність діяти за законом який сам в собі: «Автономія волі – це властивість волі бути сама собі законом» [5, с. 50].

Тобто, самодостатність як ідеал автономії виявляє глибоке прагнення людини до внутрішньої цілісності, незалежності й моральної зрілості. У філософській традиції цей ідеал набуває різноманітних форм – від стоїчного спокою, що досягається через узгодженість із природою, до кантівської моральної автономії, яка вимагає від індивіда бути джерелом власних етичних принципів. У кожному

з підходів самодостатність постає не як ізоляція від світу, а як вияв сили духу, відповідальності та здатності не залежати від зовнішніх умов у визначенні сенсу буття. В екзистенціалізмі ця категорія отримує особливої радикальності – людина сама творить себе і відповідає за власну свободу. Тоді можна зробити висновок, що самодостатність – це не замкненість, а свобода, що ґрунтується на глибокому пізнанні себе, прийнятті відповідальності та здатності бути собою в межах зовнішнього тиску. Це ідеал, який надихає людину на самоперевершення та духовну автономію, не відкидаючи при цьому цінності спілкування з іншим.

На цьому етапі дослідження заявленої теми необхідно звернутись до діалектики залежності та самодостатності, оскільки ці категорії не лише співіснують у людському бутті, а й формують внутрішню напругу, яка є рушієм розвитку особистості. У філософсько-антропологічному вимірі вони постають не як полярні й взаємовиключні поняття, а як взаємодоповнювані елементи цілісної екзистенції людини. Залежність, як прояв нашої соціальної, тілесної та духовної обумовленості, є первинною умовою буття у світі. Водночас прагнення до самодостатності – це вияв волі до автономії, до внутрішнього визрівання та свободи. Людина в процесі життя постійно балансує між цими двома вимірами: з одного боку, вона потребує Іншого для самопізнання, любові, визнання, з іншого – вона прагне зберегти цілісність «Я» і бути суб'єктом власного вибору.

Розгляд цієї діалектики дає змогу глибше зрозуміти, як формується людська ідентичність, як співвідносяться свобода та відповідальність, відкритість до Іншого та збереження власної автономії. Саме в цій динаміці напруження і гармонії між залежністю та самодостатністю народжується етичне й духовне обличчя людини.

Важливо підкреслити, що залежність і самодостатність не є взаємовиключними поняттями, а тому виступають у діалектичному відношенні. У філософії Мартіна Бубера ця діалектика набуває виразної форми: стосунки «Я-Ти» не знищують особистість, а навпаки розкривають її через діалог: «Людина стає Я лише через Ти» [3, с. 18]. Емманюель Левінас іде ще далі: «Відповідальність за Іншого – це те що передує усякій свободі» [6, с. 14], таким чином залежність набуває етичного виміру: бути – означає бути відповідальним за іншого. Самодостатність постає як межова ілюзія, бо особистість формується лише у стосунках, через відкритість до Іншого.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що людське буття неможливо звести ані лише до залежності, ані до самодостатності. Ці дві категорії взаємопроникають і творять цілісну структуру особистості. Залежність – це не тільки обмеження, але й умова зростання: через взаємодію з Іншим, через спільноту, через відповідальність ми відкриваємо себе, розвиваємо моральне чуття та здобуваємо життєвий досвід. Водночас самодостатність не ізоляція, а внутрішня зрілість, яка дозволяє не розчинятися в залежностях, а свідомо обирати своє місце в світі, свої зв'язки та спосіб буття. Залежність не означає слабкість, як і самодостатність не означає ізоляцію. Людина народжується в залежності, але прагне внутрішньої автономії саме в цьому і полягає шлях розвитку особистості.

На мою думку, справжня повнота людського існування досягається не в абсолютній свободі або повному підпорядкуванні, а в здатності гармонізувати ці два начала. Людина є тим, хто вміє бути з іншими, не втрачаючи себе, і бути собою не зрікаючись інших. Саме ця здатність до поєднання зовнішньої залученості та внутрішньої автономії визначає духовну зрілість та етичну глибину особистості. У цьому не лише філософська істина, а й практичний дороговказ для життя.

Саме у взаємодії, у діалозі, у відповідальності народжується автентична людська свобода. Людина є одночасно вкоріненою у світ і вільною у ньому, і саме ця подвійність є джерелом її гідності та етичного покликання.

Список використаних джерел:

1. Аристотель Політика / пер. з давньогрец. О. Кислюка. Київ: Основи, 2000. 384 с.
2. Августин Блаженний Сповідь / пер. з лат. Ю. Попсуй. Львів: Свічадо, 2007. 288 с.
3. Бубер М. Я і Ти / пер. з нім. В. Вовк. Київ: Дух і Літера, 2001. 136 с.
4. Гоббс Т. Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної та громадянської / пер. з англ. В. Шовкуна. Київ: Юніверс, 2000. 432 с.
5. Кант І. Критика практичного розуму / пер. з нім. П. Таранець. Київ: Юніверс, 2004. 208 с.
6. Левінас Е. Інший і Я / пер. з фр. Ю. Пліша. Київ: Дух і Літера, 2000. 176 с.
7. Платон Держава / пер. з давньогрец. Ф. Кравченко. Київ: Основи, 1998. 472 с.
8. Руссо Ж.-Ж. Про суспільний договір, або Принципи політичного права / пер. з фр. А. Погорілого. Київ: Наукова думка, 1995. 184 с.
9. Сенека Л. А. Листи до Луцілія / пер. з лат. О. Смирної. Харків: Акта, 2001. 320 с.
10. Епіктет Бесіди. Енхейрідіон / пер. з давньогрец. С. Юрченка. Львів: Літопис, 2004. 232 с.

Ключові слова: залежність, самодостатність, автономія, особистість, свобода, відповідальність, діалектика.

Keywords: dependence, self-sufficiency, autonomy, personality, freedom, responsibility, dialectics.

Скриннік Руслан Алізамінович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри філософії*

ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС У КОНТЕКСТІ СВІТ-СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ

На даний час не існує єдиного загального підходу до визначення історії та історичного процесу, з точки зору розвитку суспільства. Серед іншого існують